

Z Á P I S

z jednání

Pracovní skupiny k rovným příležitostem pro ženy a muže *(21. 12. 2023 od 13:00 hod.)*

Přítomní členové:

- JUDr. Radek Polícar
- Mgr. Filip Vrána
- Mgr. Kateřina Baťhová
- Mgr. Alice Strnadová
- Ing. Daniela Matějková
- Ing. Jan Michálek
- Ing. Silvie Slavíková (náhradnice za nepřítomného Mgr. Matěje Čermáka)

Omluveni:

- Mgr. Adéla Heryánová
- Mgr. Matěj Čermák

Program:

- 1) Úvod, schválení programu
- 2) Informace z jednání poradních orgánů, výborů a pracovních skupin v oblasti rovných příležitostí žen a mužů v roce 2023
 - a) Informace z jednání Rady vlády pro rovnost žen a mužů (31. 10. 2023)
 - b) Informace z jednání Výboru pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách (14. 12. 2023)
- 3) Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021 – 2030 („Strategie 2021+“) – probíhající aktualizace, aktuální stav plnění opatření v gesci MZ ČR
- 4) Rámcový přehled legislativních změn na podporu rovnosti žen a mužů a prevence potírání násilí na ženách a domácího násilí
- 5) Aktuality a novinky z oblasti rovných příležitostí žen a mužů
- 6) Různé (připomínky, podněty, návrhy členů k obsahu programu příštího jednání apod.)
- 7) Závěr

Bod 1 – Úvod, schválení programu (JUDr. Polícar)

Navržený program byl schválen jednomyslně všemi přítomnými členy.

Bod 2 - Informace z jednání poradních orgánů, výborů a pracovních skupin v oblasti rovných příležitostí žen a mužů v roce 2023

Informace z jednání Rady vlády pro rovnost žen a mužů (31. 10. 2023)

Tajemník PS referoval o posledním jednání Rady vlády pro rovnost žen mužů, které proběhlo 31. října. Řízením jednání rady byla pověřena zmocněnkyně vlády pro lidská práva Klára Šimáčková Laurenčíková. Hlavními tématy jednání byly tyto oblasti:

- Podněty výborů a pracovních skupin
- Personální kapacity Českého statistického úřadu ve vztahu ke sběru dat členěných dle pohlaví a relevantních pro rovnost žen a mužů
- Aktualizace Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021 – 2030
- Zpráva o rovnosti žen a mužů za rok 2022
- Zpráva o plnění Strategie za rok 2022
- Potírání domácího a sexuálního násilí
- Aktuální stav legislativních úkolů souvisejících s rovností žen a mužů

V úvodu bylo zhodnoceno plnění úkolů a usnesení z předchozích jednání rady a informace o činnosti sekretariátu. Pozornost byla věnována oblasti potírání genderově podmíněného násilí. V srpnu 2023 vláda schválila nový Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí. Tento akční plán doplňuje dosavadní legislativní úsilí a obsahuje řadu opatření v oblasti prevence domácího a sexuálního násilí a pomoci jeho obětem. Dne 11. října 2023 byla schválena také nová Strategie rodinné politiky 2024-2030. Strategie řeší např. lepší sladění pracovního a rodinného života, pomoc rodinám zasaženým domácím násilím či dostupnost preventivních a komunitních služeb pro rodiny. Strategie zahrnuje/pokrývá všechny typy rodin, včetně těch tvořených stejnopohlavními páry.

Rada se dále zabírala podněty svých výborů a pracovních skupin. Konkrétně schválila podnět Výboru pro prevenci domácího a sexuálního násilí k ukotvení vzniku specializovaných center pro dětské oběti násilí a dětské oběti trestných činů a podpoře multioborové a meziresortní spolupráce v zájmu dětí ohrožených násilím, který radě představila členka výboru Petra Wünschová.

Rut Kolínská, členka Výboru pro sociální politiku, rodinu a péči, představila radě „Podnět ke transpozici směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU“. Rada vlády pro rovnost žen a mužů považuje za zásadní podpořit vyšší zapojení otců do péče o děti a zaměstnanost matek. Pokládá za klíčový institut nepřenositelnosti části rodičovské dovolené v rozsahu, tak jak je vyžadován článkem 5 Směrnice. Rada přivítala transpoziční balík, který byl předložen ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí a schválen Parlamentem ČR. Upozornila však vládu ČR, že tímto nedošlo k důsledné transpozici Směrnice, jak vyplývá z opatření č. 1.1.5. Kapitoly Práce a péče Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021-2030, neboť transpozice nenaplnuje požadavek na zvýšení

motivace otců k čerpání rodičovské dovolené. S obavou vnímá hrozbu zahájení řízení o porušení povinnosti co do netranspozice institutu nepřenositelnosti části rodičovské dovolené, v délce alespoň 2 měsíců, a to co se týče příslušného finančního zabezpečení. Rada vyzvala Ministerstvo práce a sociálních věcí k nápravě a dokončení úplné transpozice Směrnice.

Jedním z hlavních témat jednání rady bylo snižování personálních kapacit Českého statistického úřadu ve vztahu ke sběru dat členěných dle pohlaví a relevantních pro rovnost žen a mužů a plánované ukončení vydávání tištěné verze ročenky Zaostřeno na ženy a muže. Informace o plánovaných organizačních změnách v rámci Českého statistického úřadu zazněly poprvé na kulatém stole k aktualizaci Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021 – 2030 v říjnu 2023. Zmocněnkyně vlády pro lidská práva Klára Šimáčková Laurenčíková přivítala na jednání rady předsedu Českého statistického úřadu Marka Rojíčka. Zároveň ho požádala o informaci, jak bude od příštího roku v rámci ČSÚ zajištěn sběr dat členěných dle pohlaví a publikace statistické ročenky Zaostřeno na muže a ženy. Upozornila, že statistická data členěná dle pohlaví považuje za zásadní nejen pro hodnocení dopadů vládních politik ve vztahu k rovnosti žen a mužů, ale také z hlediska účinného naplňování a vyhodnocování Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021 - 2030. Zároveň uvedla možnost řešení financování prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost+.

Radan Šafařík následně dále informoval radu o aktuálním stavu novely vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy (fakultativní specializace na domácí a sexuální násilí), dále o návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další zákony v souvislosti s potíráním domácího násilí, a o novele zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (redefinice znásilnění).

Ředitel odboru rovnosti žen a mužů ÚV ČR následně v rámci dalšího bodu programu informoval radu o aktuálním stavu přípravy aktualizace Strategie rovnosti žen a mužů a o Zprávě o rovnosti žen a mužů za rok 2022 a Zprávě o plnění Strategie za rok 2022. Následně v rámci posledního bodu programu představil výsledky aktuálního Indexu genderové rovnosti EIGE za rok 2023, který byl publikován 24. října 2023.

Podle slov vládní zmocněnkyně Vláda v oblasti rovnosti žen a mužů již přijala řadu důležitých opatření, které se v následujících letech promítnou do hodnocení Česka v indexu genderové rovnosti. Jedná se například o zvýhodnění zaměstnávání žen na částečné úvazky, možnost flexibilnějšího čerpání rodičovské, zvyšování počtu dětských skupin či zavedení tzv. výchovného, tedy bonusu k důchodu za vychované dítě. Další opatření se připravují – ať už jde o nový zákon o domácím násilí či novelu zákoníku práce směřující k lepší vymahatelnosti práva na stejnou mzdu za práci stejné hodnoty. Ředitel odboru rovnosti Radan Šafařík uvedl, že prakticky ve všech oblastech měřených indexem jsme se oproti předchozímu vydání zlepšili. Daří se nám odstraňovat genderové nerovnosti především na trhu práce. V Česku se snižují rozdíly ve mzdách žen a mužů – během 7 let se rozdíl v průměrné mzdě žen a mužů snížil z 22 % na stávajících 15 %. Ve srovnání se zbytkem EU máme také velmi nízkou míru nezaměstnanosti žen. Kde naopak pokulháváme je přetrvávající velmi nízké zastoupení žen v rozhodovacích pozicích – ať už se jedná o politiku, veřejné instituce či vedení firem. V tomto by mohla pomoci nová směrnice o vyrovnaném zastoupení žen a mužů v dozorčích a správních

radách obchodních společností, kterou musíme do konce příštího roku promítnout do české legislativy.

Informace z jednání Výboru pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách (14. 12. 2023)

Jednání Výboru bylo zaměřeno na projednání hlavních východisek připravované koncepce práce s osobami dopouštějícími se násilí v blízkých vztazích. Výbor k tomuto bodu přijal usnesení, ve kterém vzal na vědomí informace o plánované koncepci práce s osobami, které se dopouští násilí v blízkých vztazích, schválil hlavní východiska této koncepce a pověřil Sekretariát vypracováním této koncepce ve spolupráci s organizacemi Liga otevřených mužů a Spondea a s Pracovní skupinou Výboru pro práci s osobami dopouštějícími se násilí v blízkých vztazích.

Předmětem jednání Výboru bylo i zajištění systematického sběru dat ohledně vražd v kontextu domácího násilí a femicid. Výbor k tomuto bodu přijal usnesení, ve kterém doporučil Ministerstvu vnitra ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti zajistit vytvoření mechanismu k pravidelnému sběru dat ohledně vražd v kontextu domácího násilí a femicid dle doporučení EIGE zahrnující vytvoření přílohové statistické karty spisu (tzv. karty femicidy), v rámci které budou doporučené statistické kategorie průběžně zaznamenávány. Dále doporučil Ministerstvu spravedlnosti pověřit Institut pro kriminologii a sociální prevenci pravidelným vyhodnocováním anonymizovaných dat ohledně vražd v kontextu domácího násilí a femicid.

Výbor se v rámci jednání zabýval také aktuálním stavem přípravy legislativy v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí, zejm. Úmluvou OSN o boji proti využívání informačních a komunikačních technologií pro účely trestné činnosti a novelou vyhlášky Ministerstva spravedlnosti o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy umožňující zavedení specializace soudů na trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a trestné činy souvisejícími s domácím násilím. V rámci jednání Výboru byl dále představen „model problem solving justice“, koncept specializovaných soudních senátů pro případy domácího násilí a první komplexní centrum pomoci pro oběti sexuálního násilí v Česku s názvem „PORT“, které bylo v prosinci tohoto roku slavnostně zkolaudováno. V rámci širokého spektra nabízených služeb bude Centrum PORT, které vzniklo díky iniciativě organizace proFem, poskytovat krizovou pomoc, možnost krizového ubytování, odborné sociální poradenství i skupinovou a individuální terapii obětem domácího či sexuálního násilí. Spuštění plného provozu centra je plánováno na leden příštího roku.

Bod 3 - Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021 – 2030 („Strategie 2021+“) – probíhající aktualizace, aktuální stav plnění opatření v gesci MZ ČR

Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030 je již druhým rámcovým vládním dokumentem pro uplatňování politiky rovnosti žen a mužů v České republice. Dotýká se osmi oblastí společenského života – a to Práce a péče, Rozhodování, Bezpečí, Poznání, Společnost, Vnější vztahy, Instrukce a Zdraví, které zároveň tvoří kapitoly Strategie. Ty se dále dělí na strategické cíle, specifické cíle a opatření (posledně zmíněná Kapitola Zdraví spadá primárně do gesci našeho úřadu).

Strategický dokument byl schválen vládou v březnu 2021 a počítá do konce své platnosti, tj. do roku 2030, s dvěma aktualizacemi v návaznosti na a) volby do Poslanecké sněmovny a následné vytvoření vlády a b) aktuální socio-ekonomický vývoj. První aktualizace je plánovaná na období 2023–2024, druhá na období 2026–2027.

Do současné Strategie 2021+ není zanesen vývoj, ke kterému došlo od začátku roku 2021 (tj. zejména. pandemie COVID-19 a ruská válka proti Ukrajině). Obě události měly a doposud mají významný dopad na společnost a vyvolaly socioekonomické změny, které je třeba v prvním přepracování Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030 nějakým způsobem reflektovat.

Pokud jde o aktualizaci samotnou v průběhu září tohoto roku proběhly formou online dotazníku tzv. veřejné konzultace, jehož cílem bylo získání připomínek široké veřejnosti k návrhu přijímaných opatření (Odbor rovnosti žen a mužů ve veřejné konzultaci obdržel celkem 85 odpovědí). V období od října do listopadu se uskutečnily tématické kulaté stoly ke všem kapitolám Strategie, ke kterým již byli přizváni zástupci a zástupkyně akademické sféry, občanského společnosti, neziskového sektoru, a samozřejmě státní správy - tedy resortů, do jejichž gesce plnění opatření spadá. Kulatého stolu ke kapitole Zdraví se 30. listopadu se zúčastnilo cca 10 zástupců věcných útvarů MZ včetně náměstka ministra Josefa Pavlovce. Byla diskutována vstupní aktualizace úkolové části Strategie a podněty vzešlé z veřejné konzultace a z jednání výborů a pracovních skupin – náš resort uplatnil řadu výhrad a připomínek k návrhu aktualizace Strategie, a to jak ke změnu některých stávajících úkolů, ale i odstranění některých nově navržených opatření (týkalo se to např. požadavku na realizaci analýzy aplikační praxe v posuzování žádostí o odškodnění obětí nedobrovolných sterilizací podle zákona č. 297/2021 Sb. a doporučení na zlepšení systému odškodňování nedobrovolných sterilizací s termínem splnění do konce příštího kalendářního roku. Kolegové správně argumentovali, že vzhledem k tomu, že žádosti o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem lze podávat nejpozději do 1. 1. 2025, jeví se realizace analýzy posuzování žádostí o odškodnění jako neefektivní a neúčelná).

Pokud jde o další průběh aktualizace, v průběhu ledna by měly být zapracovány připomínky z kulatých stolů a začátkem příštího roku by měl být dokument projednán na první Radě vlády pro rovnost žen a mužů v roce 2024. Během března, dubna je plánováno odeslání aktualizované Strategie 2021+ do mezirezortního připomínkového řízení a vypořádání z něj vzešlých připomínek. Vládě České republiky by měl být dokument předložen ke schválení v červnu příštího roku (ideálně ve stejný termín jako Zpráva o plnění Strategie za rok 2023).

Aktuální stav plnění Strategie v resortu

Pokud jde o aktuální stav plnění Strategie v MZ ČR, termín pro zaslání souhrnných informací o plnění opatření ze Strategie byl letos stanoven na 7. února příštího roku. Plnění jednotlivých strategických a specifických cílů bylo rozpracováno příslušnými gesčními útvary do podoby tzv. implementačních karet, které slouží jako základní monitorovací nástroj k průběžnému sledování naplňování cílů v čase. Tyto karty jsou nahrány v MS Teams a pověřené osoby z věcných útvarů mají povinnost stav plnění opatření průběžně aktualizovat. K tomu budou v nejbližší době znovu vyzvány prostřednictvím e-mailové výzvy.

Pokud jde o monitoring plnění opatření z Akčního plánu pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách, přistoupili jsme ke stejnému modelu – v MS Teams byly vytvořeny implementační karty a příslušné pověřené osoby budou mít opět povinnost tyto karty pravidelně aktualizovat.

Logib

V návaznosti na usnesení vlády ČR poskytlo MZ součinnost s provedením analýzy rovného odměňování prostřednictvím tohoto nástroje. Podařilo se nám v uplynulých týdnech vyextrahovat potřebná data z personálního a mzdového systému a naplnit jimi ten poměrně sofistikovaný excelovský soubor (protože nic jiného Logib vlastně není) – v současné době čekáme na dokončení analýzy a představení výsledků analýzy rovného odměňování v našem rezortu na závěrečné prezentaci expertkami z projektu Rovná odměna Ministerstva práce a sociálních věcí.

Bod 4 – Rámcový přehled legislativních změn na podporu rovnosti žen a mužů a prevence potírání násilí na ženách a domácího násilí

Pokud jde o nejdůležitější legislativní změny v oblasti rovnosti žen a mužů: nejnovějším počinem je bezpochyby včerejší schválení změny – tedy redefinice trestného činu znásilnění vládou České republiky – novela trestního zákoníku opouští koncept znásilnění jako silou vynuceného pohlavního styku a nahrazuje ho konceptem pohlavního styku nesouhlasného. Novela je tedy založena na zásadě „ne znamená ne“, to znamená, že nesouhlas lze projevit nejen slovně, ale také gestem, pláčem nebo zaujetím obranné pozice. Počítá se i s bezbranností oběti, kdy není schopná projevit nebo utvářet svou vůli z určitého objektivního důvodu – kvůli nemoci, spánku, duševní poruše, silné opilosti, spoutání či zdravotnímu handicapu.

Schválen byl také zákon o potírání domácího násilí, který by měl zavést jednotnou definici domácího násilí (která dosud v legislativě chyběla). Prodlužuje také dobu trvání vykazování z deseti na čtrnáct dnů, zakotvuje povinnost policisty či policistky odebrat vykazované osobě všechny zbraně a stanovuje povinnost soudů přihlídnout při úpravě poměrů k nezletilému k domácímu násilí, které v rodině probíhalo. Účinnosti by měl nabýt v červenci příštího roku.

Diskutuje se také o potřebnosti zavedení specializace trestních soudů na domácí a sexuální násilí (ve světle již zmiňované vyhlášky Ministerstva spravedlnosti o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy).

V neposlední řadě bude velkým tématem v příštím roce ratifikace Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí (jinak také Istanbulské úmluvy), kterou vláda schválila v červnu tohoto roku. V parlamentu se očekává lýtý boj, podpora zákonodárců není zdaleka jednoznačná a výsledek tedy v tuto chvíli nelze předjímat.

Bod 5 – Aktuality a novinky z oblasti rovných příležitostí žen a mužů

Před necelými 2 týdny se uskutečnila pod záštitou zmocněnkyně vlády pro lidská práva Kláry Šimáčkové Laurenčíkové konference Lidská práva a Česko, a to u příležitosti 75. výročí přijetí Všeobecné deklarace lidských práv.

Byly to 2 dny plné zajímavých diskuzí na nejrůznější lidskoprávní témata, ale také prostor pro sdílení expertízy, úhlů pohledu a příkladů dobré praxe odborníků a odbornic z různých oblastí lidskoprávní činnosti. KLIK Slavnostním závěrem prvního dne konference bylo podepsání Charty proti domácímu násilí zástupci a zástupkyněmi 16 institucí, organizací a obchodních firem. Charta vznikla na základě iniciativy společností IKEA a Nadace Vodafone Česká republika a organizace ROSA Centrum pro ženy ve spolupráci s Odborem rovnosti žen a mužů Úřadu vlády a zmocněnkyně vlády pro lidská práva.

Proběhlo také slavnostní udělení Ceny zmocněnkyně vlády pro lidská práva. V 6 kategoriích byli oceněni jednotlivci, organizace a iniciativy, které prokazují solidaritu, péči o zranitelné a úsilí o společnost, ve které se lidských práv dostává skutečně všem.

DĚTSKÉ ADVOKAČNÍ CENTRUM LOCIKA

V září tohoto roku bylo slavnostně otevřeno Dětské advokační centrum Locika. Jak takové centrum funguje, přiblížila členům a členkám pracovní skupiny videoprezentace.

Bod 6 – Různé (připomínky, podněty, návrhy členů k obsahu/programu příštího jednání apod.)

Žádné návrhy ani připomínky nebyly vzneseny.

Bod 7 – Závěr (JUDr. Policar)

Poděkování za účast, rozloučení.

Zapsal: JUDr. Jiří Berkovec, tajemník pracovní skupiny